

POSLOVI STRUČNJAKA ZAŠTITE NA RADU

Turkalj, Matija

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:700611>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-01**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Veleučilište u Karlovcu

Odjel Sigurnosti i zaštite

Specijalistički diplomski stručni studij sigurnosti i zaštite

Matija Turkalj

**POSLOVI STRUČNJAKA ZAŠTITE NA
RADU**

ZAVRŠNI RAD

Karlovac, 2021

Veleučilište u Karlovcu

Odjel Sigurnosti i zaštite

Specijalistički diplomski stručni studij sigurnosti i zaštite

Matija Turkalj

**POSLOVI STRUČNJAKA ZAŠTITE NA
RADU**

ZAVRŠNI RAD

Mentor :

dr.sc. Snježana Kirin

**VELEUČILIŠTE
U KARLOVCU**
Karlovac University
of Applied Sciences

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
KARLOVAC UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Trg J.J.Strossmayera 9
HR-47000, Karlovac, Croatia
Tel. +385 - (0)47 - 843 - 510
Fax. +385 - (0)47 - 843 - 579

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU

Specijalistički diplomski stručni studij sigurnosti i zaštite

Usmjerenje: Zaštita na radu

Karlovac, 2021

ZADATAK ZAVRŠNOG RADA

Student: Matija Turkalj

Matični broj: 0420412043

Naslov: Poslovi stručnjaka zaštite na radu

Opis zadatka:

U ovom radu opisati će se uvjeti za dobivanje statusa stručnjaka zaštite na radu, popis njegovih preporučenih kompetencija, njegove uloge i odgovornosti te opis poslova stručnjaka zaštite na radu. Za pisanje ovog rada osim zakonskih propisa i raspoložive literature, korištena su i vlastita iskustva stečena kroz dugogodišnje obavljanje poslova zaštite na radu.

Zadatak zadan:

Rok predaje rada:

Predviđeni datum obrane:

srpanj 2021.

rujan 2021.

rujan 2021.

Mentor:

Predsjednik ispitnog povjerenstva:

Dr.sc. Snježana Kirin

mag. ing. Lidija Jakšić

PREDGOVOR

Zahvaljujem se mentoru na danoj prilici te kako stručnoj tako i moralnoj potpori prilikom stvaranja ovog rada. Posebnu zahvalu iskazujem i svojim roditeljima koji su mi omogućili studij, pružili financijsku potporu i bili konstantna podrška na raznorazne načine pri prolaženju svih izazova s kojima sam se susretao tijekom studiranja. Također zahvaljujem svojoj supruzi koja me bodrila kroz pisanje ovog završnog rada.

Sažetak

Cilj koji se želi postići sa pisanjem ovog Završnog rada je da opišem poslove stručnjaka zaštite na radu koje stručnjaci obavljaju za svoje poslodavce.

Rad je koncipiran u nekoliko cjelina od kojih su najbitnije dvije. U prvom dijelu opisani su status, uloga, preporučene kompetencije te odgovornosti stručnjaka zaštite na radu.

U drugom dijelu konkretno je opisano koji su to poslovi stručnjaka zaštite na radu koji poslove obavljaju za potrebe svojih poslodavaca.

U zaključku se navode koje su to trenutne otežavajuće okolnosti s kojima se stručnjaci zaštite na radu susreću.

KLJUČNE RIJEČI: stručnjak zaštite na radu, poslovi stručnjaka zaštite na radu, sustav sigurnosti i zaštite zdravlja

Summary

The goal to be achieved with the writing of this final paper is to describe the job of occupational health and safety experts which are performed for their employers.

The paper is conceived in several parts, where two of them are the most important ones. The first part describes the status, role, recommended competencies and responsibilities of occupational health and safety experts.

The second part specifically describes daily jobs of occupational health and safety experts who perform them for the needs of their employers.

The conclusion states what are the current aggravating circumstances that occupational safety experts face.

KEY WORDS: occupational health and safety expert, occupational health and safety expert job, occupational health and safety system

Sadržaj

ZAVRŠNI ZADATAK	I
PREDGOVOR.....	II
SAŽETAK.....	III
SADRŽAJ.....	IV
1. UVOD.....	1
2. OBVEZE POSLODAVCA IZ ZAŠTITE NA RADU	2
2.1. Organiziranje i provedba zaštite na radu	2
2.2. Ugovaranje poslova zaštite na radu	2
3. STRUČNJAK ZAŠTITE NA RADU	4
3.1. Status i uloga stručnjaka zaštite na radu	4
3.2. Kompetencije stručnjaka zaštite na radu	6
3.3. Uvjeti za rad stručnjaka zaštite na radu	6
3.4. Poslovi stručnjaka zaštite na radu prema zakonu o zaštiti na radu.....	8
3.5. Odgovornost stručnjaka zaštite na radu.....	8
3.6. Položaj stručnjaka zaštite na radu.....	9
3.7. Usavršavanje stručnjaka zaštite na radu	10
4. POSLOVI STRUČNJAKA ZNR U KORPORACIJI	12
4.1. Procjena rizika	12
4.1.1 Uloga stručnjaka zaštite na radu pri izradi procjene rizika	15
4.2. Osposobljavanje radnika, poslodavca, ovlaštenika i povjerenika radnika	16
4.3. Unutarnji nadzor, nesukladnosti i korektivne radnje.....	22
4.4. Odbor zaštite na radu.....	25
4.5. Praćenje i primjena zakonske regulative	28
4.6. Osiguravanje odziva i pripravnosti u izvanrednim situacijama.....	30
4.7. Istraživanje incidenata	34
4.8. Definiranje relevantnih dionika u sustavu zaštite na radu te njihovih obveza i	

odgovornosti	36
4.9. Planiranje i definiranje ciljeva	37
4.10. Izvještavanje	39
5. ZAKLJUČAK.....	41
6. LITERATURA.....	43

1. UVOD (pisati na kraju)

Poslodavac je odgovoran za organiziranje i provođenje zaštite na radu, neovisno o tome je li u tu svrhu zaposlio jednog ili više stručnjaka zaštite na radu ili je obavljanje poslova zaštite na radu ugovorio s osobom ovlaštenom za obavljanje tih poslova. Upravo iz tog razloga, poslodavci koji su prepoznali važnost i značaj zaštite na radu te učinak na njihovo poslovanje i reputacije, zapošljavaju stručnu osobu za obavljanje tih poslova – stručnjaka zaštite na radu.

Posao stručnjaka zaštite na radu izrazito je zahtjevan, složen i odgovoran posao što je često zanemareno i neprepoznato. Stručnjacima zaštite na radu poslodavci redovito nameću i ostale poslove povrh obavljanja poslova zaštite na radu. Do današnjeg dana još uvijek nije uspostavljen bilo kakav oblik registra stručnjaka zaštite na radu, odnosno komore stručnjaka zaštite na radu čime su inženjeri sigurnosti direktno degradirani spram inženjera ostalih područja. Za dobivanje statusa stručnjaka zaštite na radu propisani su određeni zakonski uvjeti koje osoba mora zadovoljavati i prije nego što bi uopće mogla pristupiti polaganju stručnog ispita za stručnjaka zaštite na radu.

Temeljni poslovi stručnjaka zaštite na radu opisani su Zakonom o zaštiti na radu te stručnjacima predstavljaju polazišnu točku pri uspostavi sustava zaštite na radu kod svog poslodavca. Pri obavljanju svojih poslova mora imati potpunu profesionalnu neovisnost i djelovati samostalno i objektivno posebice kada prilikom unutarnjeg nadzora utvrdi nedostatke u primjeni osnovnih i posebnih pravila zaštite na radu. Najveći i najzahtjevniji zadatak koji stručnjak zaštite na radu ima nije zadovoljavanje zakonskih propisa, već podizati svijest o zaštiti zdravlja te približiti i ustaliti ovaj „mindset“ svom poslodavcu, radnicima te drugim osobama na radu.

U radu su opisane temeljne obveze koje stručnjak zaštite na radu ima te su dani primjeri kako i na koji način može uspostaviti svoj sustav sigurnosti i zaštite zdravlja na radu i kako ga može mjeriti kako bi se mogle donositi mjere za poboljšanje sustava.

2. OBVEZE POSLODAVCA IZ ZAŠTITE NA RADU

U Republici Hrvatskoj Zakonom o zaštiti na radu (N.N. 71/14, 118/14, 154/14, 94/18, 96/18) propisane su obveze i odgovornosti poslodavca za zaštitu na radu.

Neke od tih obveza su:

- Organiziranje i provedba zaštite na radu
- Obveza procjene rizika
- Ugovaranje poslova zaštite na radu
- Obveza osposobljavanja radnika za rad na siguran način
- Obveza obavješćivanja i savjetovanja

2.1 Organiziranje i provedba zaštite na radu

U skladu s člankom 17. Zakona o zaštiti na radu, poslodavac je odgovoran odnosno obavezan organizirati i provoditi zaštitu na radu vodeći pritom računa o prevenciji rizika te obavješćivanju, osposobljavanju, organizaciji i sredstvima. Neovisno o tome da li je poslodavac zaposlio stručnjaka zaštite na radu ili obavljanje poslova ugovorio s ovlaštenom osobom, poslodavac je uvijek odgovoran za organiziranje i provođenje zaštite na radu.

2.2 Ugovaranje poslova zaštite na radu

Način na koji će poslodavac ugovoriti obavljanje poslova zaštite na radu proizlazi iz procjene rizika, stanjem zaštite na radu i brojem radnika. Iz članka 20. Zakona o zaštiti na radu tako proizlazi slijedeće:

- Poslodavci koji zapošljavaju do uključivo 49 radnika, poslove zaštite na radu mogu obavljati sami ukoliko ispunjavaju potrebne uvjete odnosno imaju status stručnjaka zaštite na radu I. ili II. stupnja (npr. majstorski ispit, stručni ispit iz područja zaštite na radu, uvjerenje o završenom specijalističkom usavršavanju iz zaštite na radu po programu odobrenom od tijela nadležnog za obrazovanje) ili obavljanje tih poslova mogu ugovoriti sa stručnjakom zaštite na radu
- Poslodavci koji zapošljavaju 50 do uključivo 249 radnika, poslove zaštite na radu moraju ugovoriti s najmanje jednim stručnjakom zaštite na radu II. stupnja (iznimka je ukoliko kod poslodavca najmanje 80% radnika obavlja poslove s malim

rizicima, tada poslove zaštite na radu može obavljati najmanje jedan stručnjak I. stupnja)

- Poslodavci koji zapošljavaju 250 do uključivo 499 radnika, poslove zaštite na radu mora ugovoriti s najmanje jednim stručnjakom II. stupnja i jednim stručnjakom I. stupnja, a do svakih sljedećih 500 radnika poslove mora ugovoriti s još jednim stručnjakom zaštite na radu II. kategorije. (iznimka je ukoliko najmanje 80% radnika obavlja poslove s malim rizicima, tada poslodavac ugovara poslove s najmanje jednim stručnjakom zaštite na radu II. stupnja, a na svakih daljnjih 2000 radnika poslove zaštite na radu ugovara s još jednim stručnjakom II. kategorije)

Primjer poslova s malim rizicima naveden je u Pravilniku o izradi procjene rizika.

Poslodavci koji posluju na istoj lokaciji imaju mogućnost ugovaranja zajedničkog stručnjaka zaštite na radu pod uvjetom da posluju u istoj građevini ili u više različitih građevina ukoliko se nalaze u istom ograđenom prostoru (poslovnom krugu).

3. STRUČNJAK ZAŠTITE NA RADU

Stručnjak zaštite na radu je radnik koju je poslodavac odredio za obavljanje poslova zaštite na radu i koji ispunjava propisane uvjete za obavljanje tih poslova. [1]

Obavljanje poslova zaštite na radu, u bilo kojoj djelatnosti, odgovoran je i zahtjevan posao s obzirom na količinu znanja i vještina s kojom osoba kojoj su ti zadaci povjereni mora raspolagati. Zaštita zdravlja radnika, zdravstveno osiguranje, pravni okvir, mirovinsko osiguranje, tehnički propisi.. samo su neka od područja u kojima se očekuje dobro snalaženje stručnjaka zaštite na radu.

3.1. Status stručnjaka zaštite na radu

Stručnjaci zaštite na radu najčešće su osobe koje su po svom obrazovanju završili stručni ili sveučilišni studij zaštite na radu ali također to su i inženjeri/magistri drugih struka poput strojarstva, elektrotehnike i kemije.

Da bi osoba zakonski dobila status stručnjaka zaštite na radu i mogla obavljati poslove zaštite na radu, mora položiti stručni ispit pri Ministarstvu rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike. Trenutnim zakonskim i podzakonskim propisima, stručnjak zaštite na radu može biti I. i II. kategorije. Stručni ispit prijavljuje se putem SIS-1 obrasca (*Slika 1*) koji je sastavni dio Pravilnika o osposobljavanju za rad na siguran način i polaganju stručnog ispita N.N. 112/14.

Republika Hrvatska
 Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava
 10000 Zagreb, Ulica grada Vukovara 78

ZAHTJEV
za polaganje stručnog ispita za stručnjaka zaštite na radu

Redni broj	PODATAK	
1.	Ime i prezime	
2.	Dan, mjesec i godina rođenja	
3.	OIB	
4.	Mjesto stanovanja	
5.	Kontakt-telefon	
6.	Školska sprema./naziv završenog fakulteta, visoke, više ili srednje škole, smjer, stupanj	
7.	Opći dio ispita/ Posebni dio ispita/ Opći i posebni dio ispita	
8.	Tko snosi troškove polaganja ispita (ime i prezime/naziv tvrtke i adresa/sjedište)	
9.	Djelatnost poslodavca	
10.	Preslika diplome ili svjedodžbe o završenom obrazovanju	
11.	Preslika izvotka iz registra Trgovačkog suda poslodavca kod kojega je kandidat zaposlen	

U _____

Podnositelj zahtjeva

Slika 1 SIS-1 obrazac

Stručni ispit sastoji se od općeg i posebnog dijela a njihovi programi dani su u Pravilniku o osposobljavanju za rad na siguran način i polaganju stručnog ispita N.N. 112/14.

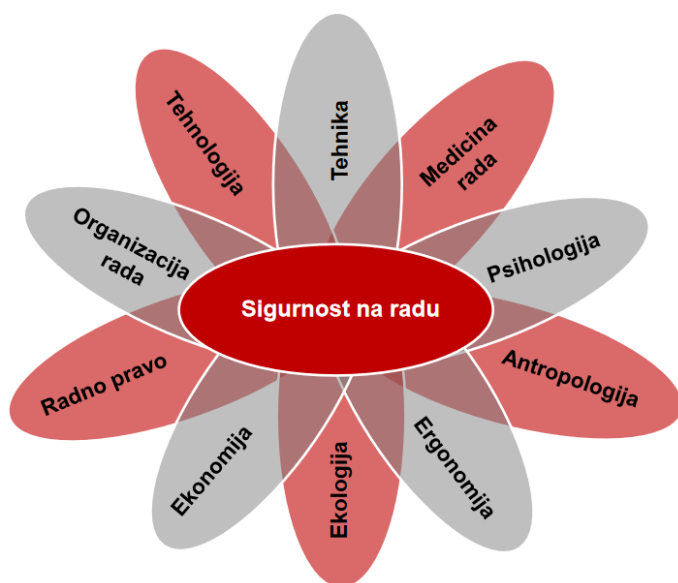
Za status stručnjaka I. kategorije dovoljno je položiti samo opći dio stručnog ispita dok je za stjecanje naziva stručnjaka II. kategorije potrebno položiti opći i posebni dio stručnog ispita. Dodatno je važno spomenuti kako posebnom dijelu stručnog ispita ne može pristupiti osoba koja nema završen najmanje preddiplomski studij sa stečenim nazivom prvostupnik (baccalaureus). [2]

3.2. Uloga stručnjaka zaštite na radu

Zaštita na radu kao sustav načela, pravila, mjera, postupaka i aktivnosti te kao sastavni dio svake organizacije, za cilj ima unaprijediti stanje sigurnosti i zaštitu zdravlja radnika i drugih osoba na radu. Upravo za ostvarenje spomenutog cilja stručnjak zaštite na radu ima veliku i važnu ulogu. Kao stručna osoba osim zakonski propisanih obveza, stručnjak zaštite na radu ima trajnu ulogu promicati i podizati svijest o zaštiti na radu, stvarati sigurnu i zdravu poslovnu kulturu u svim procesima rada.

3.3. Kompetencije i vještine stručnjaka zaštite na radu

S obzirom na raznolikost poslova koje stručnjak zaštite na radu pri svakodnevnom radu obavlja, od velike je važnosti razvijati kompetencije i vještine koje su mu u radu potrebne a kojima posao može kvalitetno obavljati (Slika 2).

Slika 2 Sigurnost na radu kao multidisciplinarno područje [3]

U radu kojeg je objavio Hrvatski zavod za zaštitu na radu, definirane su preporuke stručnih kompetencija stručnjaka zaštite na radu u Hrvatskoj:

Zakonodavstvo

Poznavati zakonodavstvo i propise, posebice one vezane uz djelatnost u kojoj je stručnjak zaštite na radu zaposlen (razumjeti propise) na nacionalnom i europskom nivou (standardi, smjernice, direktive..).

Sustavi upravljanja

Znati o sustavima upravljanja sigurnošću i zaštitom zdravlja (npr. ISO 45001:2018, ILO OHS 2001).

Opasnosti, štetnosti i naponi na radu

Znati o opasnostima, štetnostima i naporima, kao i o njihovim karakteristikama. Znati o biološkom potencijalu opasnosti, štetnosti i napora, načinima na koji djeluju te učincima na zdravlje i sigurnost radnika.

Principi i mjere zaštite na radu

Znati principe sigurnosti i prevencije; znati i biti sposoban implementirati mjere za zaštitu od opasnosti, štetnosti, napora.

Procjena rizika

Znati principe i metode procjene opasnosti/rizika, biti sposoban izvesti postupak procjene rizika te ocijeniti i izraditi plan mjera.

Mjerenja u radnom okolišu

Znati principe i tehnike mjerenja fizikalnih i kemijskih čimbenika u radnom okolišu, znati interpretirati rezultate kako bi odredio i nadzirao situaciju te predložio mjere za suzbijanje rizika na izvoru, ili ako to nije moguće, zaštitne mjere. Imati sposobnost mjeriti čimbenike kako bi odredio i nadzirao situaciju i predložio zaštitne mjere (buka, mikroklima, rasvjeta, neke kemijske opasnosti).

Nesreće na radu

Znati metode istraživanja nesreća i incidenata na radu, biti sposoban istražiti nesreću na radu te na temelju rezultata predložiti mjere za poboljšanje.

Ergonomija

Znati ergonomske principe za rad.

Zadovoljstvo radnika

Imati znanje o ljudskim čimbenicima na radu (ljudsko ponašanje). Znati princip i tehniku mjerenja psiho-fizičkog opterećenja i zadovoljstva radnika (wellbeing) kako bi se odredila i nadzirala situacija i predložile mjere za zaštitu.

Komunikacija

Steći komunikacijske i konzultacijske vještine

Osposobljavanje radnika za rad na siguran način

Imati znanja o andragoškim principima edukacije. Biti sposoban izraditi plan i program osposobljavanja radnika za rad na siguran način te ga znati provesti

Upute za rad na siguran način

Biti sposoban izraditi upute za rad na siguran način. [3]

3.4 Uvjeti za rad stručnjaka zaštite na radu

Člankom 22. Zakona o zaštiti na radu zakonodavac je obvezao poslodavca da stručnjaku zaštite na radu mora omogućiti ispunjavanje obveza te je obvezan osigurati mu potrebno vrijeme, opremu, pomoć drugih stručnih radnika i ostale uvjete za rad, kao i profesionalnu neovisnost te ga ne smije staviti u nepovoljan položaj zbog obavljanja poslova zaštite na radu prema odredbama Zakona o zaštiti na radu i drugih propisa te prema pravilima struke.

3.5 Poslovi stručnjaka zaštite na radu prema Zakonu o zaštiti na radu

Odredbama članka 21. Zakona o zaštiti na radu propisani su poslovi zaštite na radu.

Članak 21.

Poslovi zaštite na radu su osobito:

1. Stručna pomoć poslodavcu i njegovim ovlaštenicima, radnicima te povjerenicima radnika za zaštitu na radu u provedbi i unapređivanju zaštite na radu
2. Sudjelovanje u izradi poslovne strategije te operativnih planova i programa poslovanja poslodavca, u dijelu u kojem se moraju odnositi na zaštitu na radu, te sudjelovati u primjeni upravljačkih metoda ili tehnika za provođenje strategije.
3. Sudjelovanje u postupku izrade procjene rizika

4. Unutarnji nadzor nad primjenom pravila zaštite na radu te poticanje i savjetovanje poslodavca i njegovih ovlaštenika da otklanjaju nedostatke u zaštiti na radu utvrđene unutarnjim nadzorom
5. Prikupljanje i analiziranje podataka u vezi s nezgodama, ozljedama na radu, profesionalnim bolestima i bolestima u vezi s radom te priprema propisanih prijava ozljeda na radu i profesionalnih bolesti i izrada izvješća za potrebe poslodavca
6. Suradnja s tijelima nadležnima za poslove inspekcije rada, sa zavodom nadležnim za zaštitu zdravlja i sigurnost na rad, ovlaštenima osobama te sa specijalistom medicine rada
7. Osposobljavanje radnika, poslodavca i ovlaštenika za rad na siguran način
8. Osposobljavanje povjerenika radnika za zaštitu na radu i pomaganje u njihovom djelovanju
9. Djelovanje u odboru za zaštitu na radu kod poslodavca
10. Suradnja s poslodavcem prilikom projektiranja, građenja i rekonstrukcije građevina namijenjenih za rad, nabave radne opreme i ostalih sredstava rada, osobne zaštitne opreme i opasnih kemikalija
11. Sudjelovanje u primjeni međunarodnih certifikacijskih normi za upravljanje zaštitom na radu, kvalitetom, rizicima, društvenom odgovornošću u poslovanju i sl. kod poslodavca
12. Ostali poslovi zaštite na radu u skladu s potrebama poslodavca [1]

Najvažnija zadaća stručnjaka za zaštitu na radu je pružanje stručne pomoći poslodavcu i njegovim ovlaštenicima, radnicima te povjerenicima radnika za zaštitu na radu u provedbi i unapređivanju zaštite na radu. Prema tome, težište njegovih zadaća je na savjetovanju kako da se provedu određene obveze s područja zaštite na radu (koje provodi poslodavac i/ili njegov ovlaštenik) te unutarnji nadzor nad primjenom pravila zaštite na radu. [4]

3.6 Odgovornost stručnjaka zaštite na radu

Člankom 19. st. 1. Zakona o zaštiti na radu poslodavac je u fokusu po pitanju odgovornosti po pitanju sigurnosti radnika.

Imajući na umu poslove zaštite na radu koje su taksativno navedene u čl. 21. Zakona o zaštiti na radu (NN 71/14. i 118/14.- dalje Zakon) jasno je da se radi o stručnim poslovima. Najvažnija zadaća stručnjaka za zaštitu na radu je pružanje stručne pomoći poslodavcu i njegovim ovlaštenicima, radnicima te povjerenicima radnika za zaštitu na radu u provedbi i unapređivanju zaštite na radu. Prema tome, težište njegovih zadaća je na savjetovanju kako da se provedu određene obveze s područja zaštite na radu (koje provodi poslodavac i/ili njegov ovlaštenik) te unutarnji nadzor nad primjenom pravila zaštite na radu, a ne na tome da sam osigura provedbu propisa iz područja zaštite na radu jer za to nema uvjete (samostalnost u donošenju i provođenju odluka, financijska sredstva). Njegova odgovornost postoji, ali na razini kvalitete posla kojeg obavlja.

Ukoliko poslove zaštite na radu za poslodavca obavlja ovlaštena osoba (pravna ili fizička osoba koju je ministarstvo nadležno za rad – sada Zavod za unapređivanje zaštite na radu, ovlastilo za obavljanje poslova zaštite na radu), ona, sukladno čl. 26. Zakona, odgovara za štetu na radu i u svezi s radom koju uzrokuje poslodavcu, a tada se na utvrđivanje odgovornosti primjenjuju opći propisi obveznog prava [4]

Iako stručnjak zaštite na radu nije organizator procesa rada, on može biti kazнено odgovoran po kriteriju nehaja i nehajne odgovornosti

3.7 Položaj stručnjaka zaštite na radu

Tek 7,10 % stručnjaka zaštite na radu obavlja strogo samo poslove iz područja zaštite na radu. Kombinaciju poslova tri područja zaštite (zaštite na radu, zaštite od požara, zaštite okoliša) obavlja 28,40% stručnjaka zaštite na radu. Najviše ih (35,50%) uz poslove zaštite na radu obavlja i neke druge poslove, među kojima su najzastupljeniji poslovi administracije, nabave, tehničkog održavanja, obrane, civilne zaštite, kvalitete, osiguranja, kadrovski poslovi, poslovi voditelja gradilišta i sl. [5]

Iz navedenog istraživanja da se zaključiti da su stručnjaci zaštite na radu često u sukobu interesa odnosno mogu se zateći u nepovoljnim situacijama u kojima je objektivnost i njihova stručna neovisnost često zapostavljena.

Iako je Zakonom propisano da je stručnjak profesionalno neovisan, on za poslodavca nerijetko obavlja i poslove zaštite od požara i poslove zaštite okoliša, za koje nije posebno,

a ni više plaćen. Poslodavac je, prema članku 22. Zakona, obavezan omogućiti stručnjaku za zaštitu na radu stručno usavršavanje iz zaštite na radu na teret poslodavca što u praksi često ne provodi, stoga stručnjak ako želi pratiti propise nerijetko uzima svoje slobodno vrijeme i vlastitim sredstvima plaća usavršavanje. Stručnjake zaštite na radu II. stupnja u mnogim tvrtkama još nazivaju referentima za HTZ opremu ili pak referentima za ONO i DSZ, čime se osim stručnjaka za zaštitu na radu, ponižava i sama struka. [6]

3.8 Usavršavanje stručnjaka zaštite na radu

Stavkom 2. članka 22. Zakona o zaštiti na radu propisano je da je poslodavac obavezan stručnjaku zaštite na radu omogućiti stručno usavršavanje iz zaštite na radu te da mora snositi troškove toga osposobljavanja.

Prijašnjim i sada važećim propisima otvorena je mogućnost osobama neovisno o njihovoj stručnoj spremi i zanimanju da polaganjem stručnog ispita za stručnjaka zaštite na radu ili pod određenim uvjetima priznavanjem statusa stručnjaka zaštite na radu obavljaju poslove zaštite na radu. Procjenjuje se da u Republici Hrvatskoj ima oko 5000 stručnjaka zaštite na radu, različitih zvanja, koji su status stekli ili polaganjem stručnog ispita ili im je status priznat temeljem dosadašnjih propisa. Iako se dugi niz godina u RH govori o potrebi uspostave registra i određenog organizacijskog oblika inženjera sigurnosti tj. komore inženjera sigurnosti, te potrebi uvođenja licenci za samostalan rad inženjera sigurnosti i licenciranje stručnjaka zaštite na radu i sl., dosada nije učinjeno gotovo ništa. Sami stručnjaci zaštite na radu u niz navrata ukazivali su na potrebu reguliranja određenih obveza i podizanja razine stručnosti i profesionalnosti u njihovom radu uspostavom određenog organizacijskog modela licenciranja. Međutim, osim načelnih odredbi u propisima zaštite na radu o obvezi stalnog stručnog usavršavanja stručnjaka zaštite na radu i stihijske tržišne ponude edukacija od strane različitih subjekata, može se zaključiti da je sadašnje stanje neodgovarajuće. Uslijed izostanka institucionalnog uređenja ovog pitanja izostala je i obveza kontinuiranog stručnog usavršavanja osoba koje bi trebale biti ključni nositelji organizacije i provedbe mjera i aktivnosti zaštite na radu u radnim sredinama, ali i kod ovlaštenih osoba za obavljanje poslova zaštite na radu. [7]

4. POSLOVI STRUČNJAKA ZAŠTITE NA RADU KROZ SUSTAV ZAŠTITE NA RADU

Iako je odgovornost za organiziranje i provođenje zaštite na radu na poslodavcu, neovisno o tome da li je u tu svrhu zaposlio stručnjaka zaštite ili je obavljanje poslova zaštite na radu ugovorio s ovlaštenom osobom, posao stručnjaka zaštite na radu je uspostaviti kvalitetan sustav kod poslodavca kako bi osigurao usklađenje sa svim propisima iz područja zaštite na radu. Poslodavac mu je, kako je i ranije navedeno, u tu svrhu dužan omogućiti odnosno osigurati potrebno vrijeme, opremu i pomoć drugih stručnih radnika i ostale uvjete za rad, kao i profesionalnu neovisnost.

4.1. Procjena rizika

Procjena rizika je postupak kojim se utvrđuje razina opasnosti, štetnosti i napora u smislu nastanka ozljede na radu, profesionalne bolesti, bolesti u svezi s radom, te poremećaja u procesu rada koji bi mogao izazvati štetne posljedice za sigurnost i zdravlje radnika. [8]

Člankom 18. Zakona o zaštiti na radu zakonodavac je poslodavcu propisao obvezu procjene rizika za sve poslove koje obavlja, uzimajući u obzir njihovu prirodu, osobe na radu, osobito u odnosu na sredstva rada, radni okoliš, tehnologiju, fizikalne štetnosti, kemikalije, odnosno biološke agense koje koristi, uređenje mjesta rada, organizaciju procesa rada, jednoličnost rada, statodinamičke i psihofiziološke napore, rad s nametnutim ritmom, rad po učinku u određenom vremenu (normirani rad), noćni rad, psihičko radno opterećenje i druge rizike koji su prisutni, radi sprječavanja ili smanjenja rizika.

Pravilnikom o izradi procjene rizika (N.N. 112/14) propisani su uvjeti, način i metoda izrade procjene rizika, obvezni sadržaji obuhvaćeni procjenom i podaci na kojima se procjena rizika temelji te klasifikaciju opasnosti, štetnosti i napora na radu i u vezi s radom.

Pri procjeni rizika obvezno sudjeluju radnici, odnosno njihovi predstavnici, ovlaštenici i stručnjaci zaštite na radu, a poslodavac po potrebi uključuje i stručnjake iz pojedinih područja. [9]

Postupak procjene rizika sastoji se od:

1. Prikupljanja podataka na mjestu rada,
2. Analize i procjene prikupljenih podataka što uključuje: utvrđivanje opasnosti, štetnosti i napora; procjenjivanje opasnosti, štetnosti i napora; utvrđivanje mjera za uklanjanje odnosno smanjivanje razine opasnosti, štetnosti i napora,
3. Plana mjera za uklanjanje odnosno smanjivanje razine opasnosti, štetnosti i napora koji sadrži: rokove, ovlaštenike odgovorne za provedbu mjera, način kontrole nad provedbom mjera,
4. Dokumentiranja procjene rizika.

Prikupljanje podataka na mjestu rada uključuje:

1. Poslove koji se obavljaju na mjestu rada,
2. Broj radnika koji obavljaju iste poslove,
3. Mjesta rada gdje se poslovi obavljaju,
4. Uređenje mjesta rada,
5. Popis radne opreme,
6. Popis fizikalnih, kemijskih i bioloških štetnosti,
7. Organizaciju rada i raspored radnog vremena.

Obvezni prilozi za procjenu rizika:

1. Sigurnosni podaci izvora fizikalnih štetnosti, kemikalija, bioloških agensa,
2. Popis radne opreme koja se koristi pri obavljanju poslova,
3. Popis osobne zaštitne opreme za poslove kod kojih se mora upotrebljavati,
4. Popis potrebnih ispitivanja,
5. Popis poslova s posebnim uvjetima rada.

Procjena rizika po zdravlje i sigurnost na radu provodi se prema definiranoj metodi opisanom u Prilogu I. Pravilnika o izradi procjeni rizika (N.N. br. 112/14)

Matrica procjene rizika

1. VJEROJATNOST (V)

Tablica 1 Matrica vjerojatnosti nastanka štetnog događaja

1	Malo vjerojatno	Ne bi se trebalo dogoditi tijekom cijele profesionalne karijere radnika.
2	Vjerojatno	Može se dogoditi samo nekoliko puta tijekom profesionalne karijere radnika.
3	Vrlo vjerojatno	Može se ponavljati tijekom profesionalne karijere radnika.

2. POSLJEDICE (veličina posljedica – štetnosti) (P)

Tablica 1 Veličina posljedice/štetnosti

1	Malo štetno	Ozljede i bolesti koje ne uzrokuju produženu bol (kao npr. male ogrebotine, iritacije oka, glavobolje itd.).
2	Srednje štetno	Ozljede i bolesti koje uzrokuju umjerenu, ali produženu bol ili bol koja se povremeno ponavljaju (kao npr. rane, manji prijelomi, opekotine drugog stupnja na ograničenom dijelu tijela, dermatološke alergije itd.).
3	Izrazito štetno	Ozljede i bolesti koje uzrokuju tešku i stalnu bol i/ili smrt (kao npr. amputacije, komplicirani prijelomi, rak, opekotine drugog ili trećeg stupnja na velikom dijelu tijela itd.).

3. MATRICA PROCJENE RIZIKA (R)

Tablica 2 Matrica procjene rizika (umnožak vjerojatnosti i veličine posljedice/štetnosti)

Vjerojatnost	Veličina posljedica (štetnosti)		
	Malo štetno	Srednje štetno	Izrazito štetno
Malo vjerojatno	Mali rizik	Mali rizik	Srednji rizik
Vjerojatno	Mali rizik	Srednji rizik	Veliki rizik
Vrlo	Srednji rizik	Veliki rizik	Veliki rizik

vjerojatno			
------------	--	--	--

4.1.1. Uloga stručnjaka zaštite na radu pri izradi procjene rizika

Uloga stručnjaka zaštite na radu propisana je Zakonom o zaštiti na radu (članak 21. st. 1) i Pravilnikom o izradi procjene rizika. U praksi, upravo stručnjak zaštite na radu zaposlen kod poslodavca ima najvažniju ulogu pri izradi procjene rizika. Stručnjak zaštite na radu potencira izradu, formira radnu skupinu te uključuje ostale sudionike prilikom izrade procjene rizika ukoliko je to potrebno. Vrlo je važno u izradu procjene rizika uključiti radnike.

Načela procjene rizika

Stručnjak zaštite na radu kao i svi ostali članovi radne skupine moraju se voditi osnovnim načelima izrade procjene rizika:

- Nulti rizik ne postoji
- Procjena rizika mora biti usmjerena na sve aspekte u vezi s radom
- Razina prihvatljivosti rizika nije određena
- Nesreće se ne moraju dogoditi, njihovo se događanje može spriječiti
- Ne postoji samo jedan „ispravan“ način provođenja procjene rizika
- Rukovodstvo kao i radnici moraju biti u stanju prepoznati što im može naštetiti na radnom mjestu
- Procjena rizika mora obuhvaćati sve osobe koje bi se mogle zateći na mjestu gdje se posao obavlja
- U razmatranju mogućih posljedica rizika u obzir se također mora uzeti utjecaji izvan radnog mjesta i prostora poslodavca
- Radnici moraju biti uključeni u izradu procjene rizika
- Procjena rizika nije postupak koji se obavi jednom zauvijek; to je trajan proces i mora se s vremena na vrijeme ponavljati
- Procjena rizika mora se obavljati uvažavajući opća načela prevencije određene Zakonom o zaštiti na radu
- Procjena rizika je procedura koja se ne može uspješno provesti bez dobre pripreme i koja nema smisla bez stvarne primjene. [9]

Po završetku procjene rizika, na Odboru zaštite na radu istu treba prezentirati a koji će istu usvojiti ili odbiti ukoliko postoje primjedbe. Kada se sve navedeno uzme u obzir, preostaje napraviti akcijski plan za provođenje procjene rizika, procijeniti rizike te primijeniti rezultate procjene rizika

4.2. Osposobljavanje radnika, poslodavca, ovlaštenika i povjerenika radnika

Nakon izrađene i usvojene procjene rizika, poslodavac je obavezan osposobiti radnika za rad na siguran način i to:

1. Prije početka rada
2. Kod promjena u radnom postupku
3. Kod uvođenja nove radne opreme ili njezine promjene
4. Kod uvođenja nove tehnologije
5. Kod upućivanja radnika na novi posao, odnosno na novo mjesto rada
6. Kod utvrđenog oštećenja zdravlja uzrokovanog opasnostima, štetnostima ili naporima na radu

Osposobljavanje radnika, poslodavca, ovlaštenika poslodavca i povjerenika radnika može za potrebe poslodavca obavljati njegov stručnjak zaštite na radu ili osposobljavanje može povjeriti osobi ovlaštenoj za obavljanje tih poslova.

Bitna je napomena da ukoliko poslodavac za poslove osposobljavanja odabere ovlaštenu osobu, ta osoba mora imati dokaz da je stekao osnovna andragoška znanja, npr. potvrdom obrazovne ustanove.

U praksi najčešće, posebice u velikih poslodavaca, poslove osposobljavanja provodi zaposlen stručnjak zaštite na radu.

Plan i program osposobljavanja

Svrha osposobljavanja je da se svakog radnika upozna s pravilima zaštite na radu i pravilima struke koja se pri radu moraju primjenjivati, te sa sigurnim načinom izvođenja radnih operacija za sve poslove.

Temeljni propis koji uređuje područje osposobljavanja je Pravilnik o osposobljavanju iz zaštite na radu i polaganju stručnog ispita (N.N. 112/14) a shodno kojem prije bilo kakvog

osposobljavanja, a na temelju procjene rizika, poslodavci odnosno stručnjaci zaštite na radu moraju izraditi program osposobljavanja.

Program osposobljavanja temelji se na procjeni rizika i mora obuhvatiti sve opasnosti, štetnosti i napore utvrđene procjenom rizika te načine otklanjanja. Također sastavni dio programa osposobljavanja jesu pisane upute za rad na siguran način, upute proizvođača radne opreme i opasnih kemikalija koje radnik koristi tijekom rada.

Stručnjaci zaštite na radu koji izrađuju programe osposobljavanja moraju uvažiti sve bitne postavke propisane važećim propisima, pravila struke te na maksimalan način program prilagodi stvarnim potrebama poslodavca i njegovim radnicima.

Osnovne postavke programa osposobljavanja za rad na siguran način su:

1. **OPĆI PROGRAM** - zajednički za sve radnike, a provodi se za sve radnike prije početka rada, kod promjena u radnom postupku, kod uvođenja nove radne opreme ili njezine promjene, kod uvođenja nove tehnologije, kod upućivanja radnika na novi posao, odnosno novo mjesto rada te kod utvrđenog oštećenja zdravlja uzrokovanog opasnostima, štetnostima ili naporima na radu. Jedinstven je i obvezan za sve radnike koje se osposobljava i obuhvaća osnove zaštite na radu.
2. **SPECIJALISTIČKI PROGRAM** - odnosi se na određene grupe radnika ovisno o vrstama opasnosti, štetnosti i napora s kojima se ti radnici susreću na svom mjestu rada. Ovaj programa obuhvaća ciljeve i zadatke, pregled tema, razradu gradiva i ostale pojedinosti, a predstavljaju sastavni dio ovog Programa.
3. **POSEBNI PROGRAM** - određuje pojedinačna i specifična znanja pojedinih poslova odnosno mjesta rada. Posebni programi izrađuju se za ovlaštenike i povjerenike radnika za zaštitu na radu prema posebno propisanim zahtjevima Pravilnika o osposobljavanju iz zaštite na radu i polaganju stručnog ispita (NN 112/14.). [10]

METODE OSPOSOBLJAVANJA

Metoda osposobljavanja za rad na siguran način primjenjiva je za grupno i pojedinačno osposobljavanje radnika i sastoji se od teoretskog, praktičnog dijela osposobljavanja i ocjene osposobljenosti radnika o čemu se vodi evidencija. Za poslove s malim rizicima dovoljno je provesti teoretsko osposobljavanje.

1. Teoretski dio osposobljavanja

Teoretsko osposobljavanje može se provoditi metodom vođenog samoobrazovanja, metodom predavanja ili kombinirano.

a) Metoda vođenog samoobrazovanja

Prema sadržajima pojedinih programa osposobljavanja izabere se (ili izradi) odgovarajuća obrazovna literatura – priručnici koji su u sadržajnom, metodskom i didaktičkom pogledu pogodni za osposobljavanje uz rad.

Nakon odabira literature ista se podijeli radnicima (svakom prema već prije izrađenim programima) i ostavi se vrijeme za učenje. Pri podjeli literature obave se i konzultacije uz objašnjenje kakav je postupak osposobljavanja i provjere znanja.

Nakon završenog učenja (10 – 15 dana) provodi se provjera znanja putem testa (izrađenog prema programima osposobljavanja).

b) Osposobljavanje putem predavanja

Teoretsko osposobljavanje se može provesti i metodom predavanja prema već prije izrađenim programima. U predavanjima se moraju navesti sve vrste opasnosti, štetnosti i napora te načini uklanjanja ili smanjivanja istih.

Zatim se, u određenom vremenskom periodu, provodi provjera znanja putem testa (izrađenog prema programima osposobljavanja).

c) Kombinirana metoda

Teoretsko osposobljavanje se može izvesti i kombinacijom prije navedenih metoda, tj. nakon podjele obrazovne literature održi se i predavanje. Nakon završenog učenja, provodi se provjera znanja putem testa (Slika 3).

Radnik, koji ne zadovolji na toj provjeri znanja, pozvat će se na ponovnu provjeru, koja se treba održati unutar 60 dana od nastupa na posao.

Ako radnik i tada ne zadovolji, ne može se zadržati na radu na tim poslovima.

2. Praktični dio osposobljavanja

Praktično osposobljavanje provodi se podukom radnika na mjestu rada pri obavljanju poslova i radnih zadataka. Procjenu praktične osposobljenosti provodi stručnjak zaštite na radu i ovlaštenik/neposredni ovlaštenik.

Proces praktičnog osposobljavanja traje tako dugo dok stručnjak zaštite na radu i ovlaštenik/neposredni ovlaštenik ne donesu pozitivnu ocjenu, odnosno ne utvrde da radnik uistinu može i da zna obavljati poslove i radne zadatke na siguran način sukladno pravilima zaštite na radu, bez ugrožavanja vlastitog života i zdravlja, te života i zdravlja ostalih zaposlenika.

Ako radnik ne postigne traženi nivo znanja i vještina tijekom praktičnog osposobljavanja, treba nastaviti praktično osposobljavanje za siguran rad jer u praksi još ne radi dovoljno sigurno. Ponovljeno ocjenjivanje takvog zaposlenika ne bi trebalo provoditi prije isteka 14 dana.

3. Ocjena osposobljenosti radnika

O provedenom osposobljavanju radnika sastavlja se Zapisnik o ocjeni osposobljenosti radnika za rad na siguran način na obrascu ZOS (Slika 4, 5) propisanom u Pravilniku o osposobljavanju iz zaštite na radu i polaganju stručnog ispita (NN 112/14.).

Ukoliko je ocjena pozitivna, ovlaštenik/neposredni ovlaštenik osposobljavanog radnika, radnik i stručnjak zaštite na radu stručnjak zaštite na radu potpisuju zapisnik (obrazac ZOS).

(Utvrđivanje teorijskog znanja iz područja zaštite na radu putem testova nije zakonom propisano kao ni čuvanje testova - ali je u praksi uvriježeno kao način vrednovanja znanja. Sastavljanje testa (broj pitanja, broj pomuđenih odgovora, opseg provjere znanja i sl.) prepušteno je na volju ispitivaču. Uobičajeno je da test sadrži opći i posebni dio. Potrebno je voditi računa da su pitanja vezana za radno mjesto te da se odgovori na pitanja mogu pronaći u nastavnoj dokumentaciji. Kriterije za prolaznost (u postocima) potrebno je utvrditi u Planu i programu osposobljavanja. U nastavku je jedan od načina i primjera sastavljanja testa za provjeru teorijskog znanja s osnovnim elementima.)

TEST ZNANJA IZ ZAŠTITE NA RADU

(PISMENI DIO TEORIJSKE PROVJERE OSPOSOBLJENOSTI ZA RAD NA SIGURAN NAČIN)

(POSLOVI ODRŽAVANJA - OPĆI + POSEBNI DIO)

Ime	
Prezime	
datum rođenja	
Mjesto i država rođenja	
Prethodno obrazovanje (škola)	NKV, SSS, VŠS, VSS, ostalo: _____
Naziv radnog mjesta	
Naziv poslodavca:	

(podatke upisati čitko – velikim tiskanim slovima)

potpis radnika:

od 30 pitanja: točnih: _____ ; netočnih: _____

Ocjena: zadovoljava ne zadovoljava

Voditelj programa – ispitivač:

Datum:

UPUTA ZA POPUNJAVANJE TESTA:

NA SVAKO POSTAVLJENO PITANJE PONUĐENA SU DVA ILI TRI ODGOVORA OD KOJIH JE SAMO JEDAN TOČAN. VAŠ ZADATAK JE ZAOKRUŽITI SLOVO ISPRED ODGOVORA KOJI SMATRATE TOČNIM.

OPĆI DIO:

- OSPOSOBLJAVANJE RADNIKA ZA RAD NA SIGURAN NAČIN JE:**
 - preporuka Ministarstva rada i socijalne skrbi
 - zakonska obveza poslodavca
 - obveza svakog radno sposobnog radnika, bez obzira na vrstu poslova koje obavlja
- U KOJEM SLUČAJU RADNIK IMA PRAVO ODBITI RAD?**
 - ako mu neposredno prijete opasnost po život i zdravlje
 - ako je državni blagdan
 - ni u kom slučaju nema pravo odbiti rad
- KOJE ZAHTJEVE SADRŽE OSNOVNA PRAVILA ZAŠTITE NA RADU?**
 - sadrže zahtjeve kojima moraju udovoljavati sredstva rada kada je u upotrebi
 - zahtjeve što ih moraju ispunjavati osobe na radu, način i organizacija rada za sigurno obavljanje posla
- KOJE ZAHTJEVE SADRŽE POSEBNA PRAVILA ZAŠTITE NA RADU?**
 - sadrže zahtjeve kojima moraju udovoljavati sredstva rada kada je u upotrebi
 - zahtjeve što ih moraju ispunjavati osobe na radu, način i organizacija rada za sigurno obavljanje posla
- PRI POVREMENOM DIZANJU TERETA (BEZ UVJEZBAVANJA POSEBNE TEHNIKE) TEŽINA TERETA NE BI SMJELA PRELAZITI SLIJEDEĆE VRJEDNOSTI:**
 - 50 kg za muškarce i 30 kg za žene
 - 35 kg za muškarce i 20 kg za žene
 - 25 kg za muškarce i 15 kg za žene
- KADA SE U PRAVILU TREBAJU KORISTITI OSOBNA ZAŠTITNA SREDSTVA?**
 - kada se opasnosti i štetnosti na radnom mjestu ne mogu u potpunosti otkloniti izravnim mjerama zaštite na sredstvima rada
 - samo u slučaju neposredne izloženosti radnika štetnim utjecajima radne okoline
- O ČEMU OVISI IZBOR OSOBNIH ZAŠTITNIH SREDSTAVA ILI OPREME, PRI OBAVLJANJU ODREĐENOG POSLA?**
 - o izvoru i vrsti opasnosti
 - o organizaciji rada i primijenjenim skupnim mjerama zaštite
- KOLIKO NAJMANJE SLOBODNOG PROSTORA MORA BITI OSIGURANO RADNIKU ZA SIGURAN RAD?**
 - najmanje 10 m² slobodne podne površine i 25 m³ zračnog prostora
 - najmanje 5 m² slobodne podne površine i 15 m³ zračnog prostora
 - najmanje 2 m² slobodne podne površine i 10 m³ zračnog prostora
- ŠTO SE SMATRA RADOM NA VISINI?**
 - poslovi na mjestu rada s kojeg se može pasti na nižu razinu, a visinska razlika je najmanje 3 metra
 - poslovi na mjestu rada s kojeg se može pasti na nižu razinu, a visinska razlika je najmanje 6 metara
 - poslovi na mjestu rada s kojeg se može pasti na nižu razinu, a visinska razlika je najmanje 1 metar
- ZNAKOVI OPASNOSTI SU:**
 - okruglog oblika s kombinacijom crvene i bijele boje
 - trokutastog oblika s kombinacijom crvene i bijele boje

2

Slika 3 Primjer testa znanja iz zaštite na radu

<p>.....</p> <p>naziv, sjedište i OIB poslodavca</p> <p>ZAPISNIK</p> <p>o ocjeni osposobljenosti radnika za rad na siguran način</p> <p>za radnika</p> <p>ime, prezime, OIB</p>	
<p>Poslovi koje će radnik obavljati i mjesto obavljanja tih poslova:</p>	
<p>Mjesto i vrijeme provođenja osposobljavanja radnika,</p> <p>Ime, prezime i OIB osoba koje su uključene u osposobljavanje,</p> <p>Na osnovi provedenog teoretskog dijela osposobljavanja, stručnjak zaštite na radu zadužen za osposobljavanje ocjenjuje:</p> <p>Radnik je u teoretskom dijelu osposobljen za rad na siguran način za poslove na koje je raspoređen.</p> <p>Stručnjak zaštite na radu:</p> <p>(ime i prezime) (potpis)</p> <p>Osposobljeni radnik:</p> <p>(ime i prezime) (potpis)</p>	
<p>PRAKTIČNI DIO PROVJERE</p>	
<p>Niže potpisane osobe su na mjestu rada utvrdile da:</p>	
<p>Radnik prije početka rada pregleda mjesto rada te o uočenim nedostacima izvještava poslodavca ili njegovog ovlaštenika</p>	
<p>Radnik pravilno koristi sredstva rada</p>	

Slika 4 ZOS obrazac - teoretski dio

Unutarnji nadzor smatra se jednim od najvažnijih poslova stručnjaka zaštite na radu i ukoliko se provodi temeljito i redovito, direktno utječe na podizanje razine stanja zaštite na radu, te isto tako i na podizanje sveopće svijesti o zaštiti na radu svih uključenih osoba – radnika, povjerenika radnika, poslodavca i ovlaštenika poslodavca.

Najčešće unutarnji nadzor provode stručnjaci zaštite na radu ali to mogu provoditi svi – menadžment / rukovodstvo, ovlaštenici poslodavca kao i povjerenici radnika zaštite na radu.

Ciljevi unutarnjeg nadzora su:

- Provjeriti učinkovitost sustava zaštite zdravlja i sigurnosti radnika na radu
- Otkriti i otkloniti utvrđene nedostatke
- Povećati uključenost zaposlenika u sustave i razvijati kulturu otvorene komunikacije
- Prepoznati i implementirati dobre prakse

Stručnjak zaštite na radu ovisno o veličini poslodavca, djelatnosti, sredstvima rada, radnoj opremi, procesima i ostalim aspektima, mora veliku pažnju posvetiti pri:

1. Izradi kontrolne liste

Kontrola lista mora uključivati sve zahtjeve zakonskih i podzakonskih propisa koji se odnose na poslodavca i poslove koje njegovi zaposlenici obavljaju. Jedino na taj način može se utvrditi obujam usklađenosti kao i utvrđeni nedostaci u svim procesima rada.

2. Planiranju unutarnjeg nadzora

Neizbježno je i od velike važnosti razraditi plan nadzora u vidu potrebnih vremenskih, materijalnih, financijskih i kadrovskih resursa.

3. Pripremiti se za vođenje razgovora

Kako bi osigurao učinkovitost i kvalitetu unutarnjeg nadzora, stručnjak zaštite na radu mora postavljati otvorena pitanja sugovornicima odnosno ovlaštenicima, povjerenicima i radnicima. Pohvaliti na dobre prakse te poticati na otvorenu odnosno obostranu komunikaciju.

4. Definiranju korektivnih radnji, rokova i odgovornosti

Jedan od najvažnijih koraka po završetku unutarnjeg nadzora je definirati kvalitetne i svrsishodne korektivne radnje temeljem utvrđenih nepravilnosti, rokove za njihovo otklanjanje te odgovorne osobe za provedbu istih.

Izvještaju unutarnjeg nadzora prethodi komuniciranje s osobama koje su povezane s uočenom nesukladnošću.

Prednosti primjene izvještaja o unutarnjem nadzoru:

- problem, nesukladnosti ili nedostatak detaljno se opisuje i dokumentira
- definiraju se i dodjeljuju odgovornosti za rješavanje problema
- poduzima se korekcija kojom se otklanjaju daljnje posljedice problema
- istražuju se uzroci problema
- poduzima se trajna popravna radnja
- nadzire se djelotvornost popravne radnje.

Korektivna radnja može se provesti u vidu:

- revizije tehničkog rješenja
- revizije nekog elementa procesa
- revizije dokumenta
- izrade ili pribavljanja novog dokumenta
- dodatnog osposobljavanja
- revizije upute o radu ili postupanju
- pooštrenog nadzora dobavljača
- drugačije prikladne mjere.

5. Praćenju korektivnih radnji

Stručnjak zaštite na radu mora implementirati sustav praćenja korektivnih radnji odnosno osigurati da se iste provode. Jedan od primjera uz današnju tehnologiju može biti povratna informacija od odgovorne osobe za otklanjanje nedostataka putem e-maila, ili ispunjavanjem određene tablice kojoj pristup imaju stručnjak zaštite na radu i odgovorna osoba (Slika 6).

DATUM	PODRUČJE	NESUKLADNOST	UZROK	KOREKTIVNA RADNIA	ODGOVORNA OSOBA	ROK	STATUS
							nedostatak otklonjen
							u tijeku otklanjanja
							korektivna radnja nije definirana

Slika 6 Primjer liste praćenja otklanjanja nesukladnosti

4.4. Odbor zaštite na radu

Odbor za zaštitu na radu savjetodavno je tijelo poslodavca za zaštitu na radu i često se smatra „srcem zaštite na radu“. Temeljem članka 34. Zakona o zaštiti na radu, obvezni su ga osnovati poslodavci koji zapošljavaju 50 ili više radnika. Odbor za zaštitu na radu sastaje se najmanje jednom svakih 6 mjeseci a o održanoj sjednici mora se sastaviti zapisnik. Odbor se izvanredno sastaje i nakon svake smrtne, teže ozljede na mjestu rada, utvrđenog slučaja profesionalne bolesti ili nalaza nadležnog inspektora kojim je utvrđen nedostatak u provedbi zaštite na radu.

Temeljna uloga odbora zaštite na radu je unaprjeđivanje zaštite na radu kod poslodavca te shodno tome odbor planira i nadzire:

- Primjenu pravila zaštite na radu kod poslodavca
- Organizaciju obavljanja poslova zaštite na radu
- Obavješćivanje i osposobljavanje u vezi sa zaštitom na radu
- Prevenciju rizika na radu i u vezi s radom te njezine učinke na zdravlje i sigurnost radnika. [11]

Člankom 34. Zakona o zaštiti na radu propisani su obvezni članovi Odbora zaštite na radu:

- Poslodavac ili njegov ovlaštenik
- Stručnjak zaštite na radu
- Specijalist medicine rada
- Povjerenik radnika za zaštitu na radu ili njihov koordinator
- Po potrebi sudjeluju i, radi rješavanja specifičnih problema zaštite na radu, stručnjaci iz drugih područja

Predsjednik odbora je poslodavac ili njegov ovlaštenik.

Iako je odgovornost i obveza poslodavca da osnuje odbor zaštite na radu, upravo je stručnjak zaštite na radu osoba koja savjetuje poslodavca o obvezi osnivanja odbora te izrađuje svu potrebnu dokumentaciju u skladu sa zakonskim propisima.

Neki od tih dokumenata su:

- odluka o osnivanju odbora zaštite na radu (Slika 7)
- odluka o imenovanju predsjednika odbora zaštite na radu
- odluka o imenovanju članova odbora zaštite na radu
- obrazac poziva na sjednicu odbora zaštite na radu
- obrazac zapisnika o održanoj sjednici odbora zaštite na radu (Slika 8)

**Primjer odluke o imenovanju članova odbora zaštite na radu
(čl. 34. st. 5. Zakona o zaštiti na radu)**

POSLODAVAC d.o.o.

OIB:

ADRESA:

Temeljem čl. 34. st. 5. Zakona o zaštiti na radu (dalje u tekstu: *Zakon*), *ime i prezime* direktor trgovačkog društva POSLODAVAC d.o.o.. (dalje u tekstu: *Poslodavac*), dana *datum* donosi sljedeću

O D L U K U

1. Za članove Odbora za zaštitu na radu imenuju se:

- *ime i prezime* – direktor službe pravnih poslova Poslodavca;
- *ime i prezime* – stručnjak zaštite na radu;
- *ime i prezime* – specijalist medicine rada;
- *ime i prezime* – povjerenik radnika za zaštitu na radu.

2. Odluka se objavljuje se na oglasnoj ploči Poslodavca danom donošenja.

3. Odluka stupa na snagu protekom osam dana od dana objave na oglasnoj ploči Poslodavca

O b r a z l o ž e n j e

Odredbom članka 34. stavka 1. Zakona određeno je kako je poslodavac koji zapošljava 50, ili više radnika obvezan osnovati odbor zaštite na radu kao svoje savjetodavno tijelo za unapređivanje zaštite na radu. Budući da Poslodavac ima XY zaposlenih radnika, sukladno članku 20. stavku 3. mora imati zaposlenog stručnjaka zaštite na radu. Sukladno članku 34. stavku 3. Zakona, odbor za zaštitu na radu stoga kod poslodavca moraju sačinjavati: poslodavac ili njegov ovlaštenik, stručnjak zaštite na radu koji obavlja poslove zaštite na radu kod poslodavca, specijalist medicine rada izabran u skladu s posebnim propisom te povjerenik radnika za zaštitu na radu ili njihov koordinator. Obzirom na navedene zakonske odredbe odlučeno je kao u izreci ove Odluke.

Direktor
ime i prezime

m.p.

Dostaviti:

**Primjer zapisnika sa sjednice odbora za zaštitu na radu
(čl. 34. st. 7. Zakona o zaštiti na radu)**

POSLODAVAC d.o.o.
OIB:
ADRESA:

ZAPISNIK
sa XY. sjednice Odbora za zaštitu na radu održane datum

Prisutni:

- *ime i prezime* – predsjednik Odbora;
- *ime i prezime* – stručnjak zaštite na radu;
- *ime i prezime* – specijalist medicine rada;
- *ime i prezime* – povjerenik radnika za zaštitu na radu;
- *ime i prezime* - zapisničar.

DNEVNI RED

1. Verifikacija zapisnika sa konstituirajuće sjednice Odbora za zaštitu na radu
2. Izvještaj o stanju sigurnosti Q1 i Q2 2021
3. Osposobljavanje radnika za zaštitu na radu
4. Razno

R A S P R A V A

Ad 1. Verifikacija prethodne sjednice Odbora zaštite na radu....

Ad 2. Rezultati o stanju sigurnosti za prva dva kvartala u poslovnoj godini 2021

ZAKLJUČCI I ODLUKE

Ad 1. Usvaja se zapisnik..

Ad 2. Zadužuje se stručnjak zaštite na radu za izradu plana aktivnosti....

U *Gradu*, datum

Zapisničar:
Ime i prezime

Predsjednik Odbora:
ime i prezime

Slika 8 Primjer zapisnika sa sjednice odbora za zaštitu na radu

4.5. Praćenje i primjena zakonske regulative

Jedan od svakodnevnih poslova koje stručnjak zaštite na radu mora obavljati je praćenje i primjena zakonske regulative u području zaštite na radu.

Stručnjak zaštite na radu u tom smislu može koristiti raspoložive izvore za praćenje i analizu zakonske regulative: "Narodne novine", stručne časopise i literaturu, komuniciranje sa stručnim organizacijama, strukovnim udrugama, odgovarajućim državnim tijelima, sudjelovanje na stručnim skupovima i sl.

Dobra je preporuka da stručnjak zaštite na radu vodi listu važeće zakonske regulative primjenjive u svom djelokrugu nadležnosti i posjedovati dotičnu regulativu u otisnutom obliku ili na računalu. Stručnjak zaštite na radu u tu svrhu može izraditi listu važeće zakonske regulative (Slika 9). Lista se može voditi i ažurirati na računalu, a ispisuje se prema potrebi. Prema potrebi, Predstavnik Uprave za SUZSR konzultira vanjske specijalizirane organizacije kako bi preciznije procijenio utjecaje zakonske i druge obvezujuće regulative na organizaciju, odnosno inicirao aktivnosti za njihovu primjenu u organizaciji.

Ocjena sukladnosti sa zakonskom regulativom

Ocjenjivanje sukladnosti sa zakonskom i drugom obvezujućom regulativom provodi se i na osnovu izvještaja o provedenim unutarnjem nadzoru, odnosno na osnovu utvrđenih nedostataka, prvenstveno nastalih na osnovu nalaza stručnjaka zaštite na radu, inspeksijskih nalaza i pojava incidentnih situacija.

Stručnjaci zaštite na radu traže dokaze o:

- udovoljavanju odgovarajućim zakonskim i drugim obvezujućim zahtjevima
- razumijevanju zakonskih i ostalih zahtjeva
- primjeni operativnih metoda za osiguravanje sukladnosti
- zapisima koji potvrđuju sukladnost
- razumijevanju kako primijeniti korektivne mjere za nesukladnosti sa zakonskom regulativom.

Nesukladnosti sa zakonskom regulativom i drugom regulativom, uočene kroz unutarnji nadzor ili nezavisno od njega, trebaju se prijaviti i rješavati. Rješavanje uočenih aktualnih i potencijalnih zakonskih nesukladnosti ima najviši prioritet.

POPIS VAŽEĆIH PROPISA SA OCJENOM USKLAĐENOSTI

Redni broj	Propis / norma / drugi zahtjev	Izvor / broj i godina izdanja	Ocjena sukladnosti		
			Zahtjevi su implementirani i primjenjuju se		
			Da	Ne	Nije primjenjivo
1	Zakon o radu	NN 93/14, 127/17			
2	Zakon o zaštiti na radu	NN 71/14, 118/14, 154/14, 94/18, 96/18			
3	Zakon o sustavu civilne zaštite	NN 82/15			
4	Zakon o zaštiti od buke	NN 30/09, 55/13, 153/13, 41/16, 114/18			
5	Zakon o listi profesionalnih bolesti	NN 162/98, 107/07			
6	Zakon o zaštiti od nejonizirajućeg zračenja	NN 91/10			
7	Zakon o kemikalijama	NN 18/13, 115/18			
8	Zakon o zaštiti od požara	NN 92/10			
9	Zakon o zapaljivim tekućinama i plinovima	NN 108/95, 56/10			
10	Pravilnik o ispitivanju radnog okoliša	NN 16/16			

Slika 9 Primjer liste važećih propisa sa ocjenom usklađenosti

4.6. Osiguravanje odziva i pripravnosti u izvanrednim situacijama

Člankom 55. Zakona o zaštiti na radu:

Poslodavac je obvezan poduzeti mjere zaštite od požara i spašavanja radnika, izraditi plan evakuacije i spašavanja, odrediti radnike koji će provoditi mjere te osigurati pozivanje i omogućiti postupanje javnih službi nadležnih za zaštitu od požara i spašavanje, u skladu s posebnim propisima. Poslodavac je obvezan broj radnika iz stavka 1. ovoga članka, njihovu osposobljenost i potrebnu opremu, utvrditi i osigurati u skladu s propisima koji uređuju zaštitu od požara i spašavanje, ovisno o naravi procesa rada, veličini poslodavca te ukupnom broju radnika. [1]

Temeljem citiranog članka za poslodavca proizlazi obveza, između ostalih, da izradi plan evakuacije i spašavanja. Plan evakuacije i spašavanja može izraditi stručnjak zaštite na radu ili ovlaštena osoba za poslove zaštite na radu. Problematika koje se ovdje javlja je da ne postoji propis koji propisuje minimalne zahtjeve i način izrade plana evakuacije i spašavanje, kao što npr. postoji propis za izradu procjene rizika. Također, nije niti

propisano tko navedeni plan smije izrađivati – ne postoji posebno ovlaštenje temeljem Zakona o zaštiti na radu ili pravilnika donesenih na temelju istog koje bi tvrtke ovlaštene za poslove zaštite na radu mogle zatražiti, niti nije jasno definirano da isti može izraditi stručnjak zaštite na radu. To u prijevodu znači da, teoretski, plan evakuacije smije izraditi bilo tko za potrebe poslodavca.

Osnovni pojmovi

Izvanredni događaj podrazumijeva stanje prouzročeno primjerice iznenadnim djelovanjem prirodnih sila, tehničko-tehnoloških ili drugih čimbenika koji mogu ugroziti život ili zdravlje ljudi i/ili životinja, odnosno uzrokovati štetu na materijalnim i/ili drugim dobrima i/ili okolišu.

Evakuacija podrazumijeva organizirano napuštanje mjesta rada (prostorija, prostora, drugih mjesta u sklopu objekta ili dijela objekta koji se koristi za rad) odnosno ugroženog područja od strane radnika i/ili drugih osoba u slučaju kada za njihov život ili zdravlje nastupi ili može nastupiti opasnost zbog izvanrednog događaja ili kada takav događaj može imati za posljedicu materijalnu štetu većeg opsega.

Spašavanje podrazumijeva organizirano provođenje radnji s ciljem pružanja pomoći osobama koje se ne mogu same evakuirati, pružanja prve pomoći ozlijeđenim osobama uslijed izvanrednog događaja i otklanjanje u takvom događaju nastalih opasnosti.

Izrada plana evakuacije i spašavanja

Stručnjaci zaštite na radu često za svoje poslodavce izrađuju plan evakuacije i spašavanja te organiziraju i koordiniraju provođenje vježbe evakuacije i spašavanja koja se prema zakonu o zaštiti na radu mora sprovesti najmanje jednom u dvije godine (ovisno o djelatnosti poslodavca).

Plan evakuacije sastoji se od tekstualnog i grafičkog dijela.

Tekstualni dio plana evakuacije najčešće sadrži:

- opis objekta (mjesta rada, prostorija, prostora) u kojem se obavlja rad a na koji se plan evakuacije i spašavanja odnosi, sa značajkama lokacije
- opis tehnološkog procesa ili poslova koji se obavljaju
- moguće vrste izvanrednih događaja koji mogu nastati s obzirom na prirodu tehnološkog procesa i vanjske čimbenike

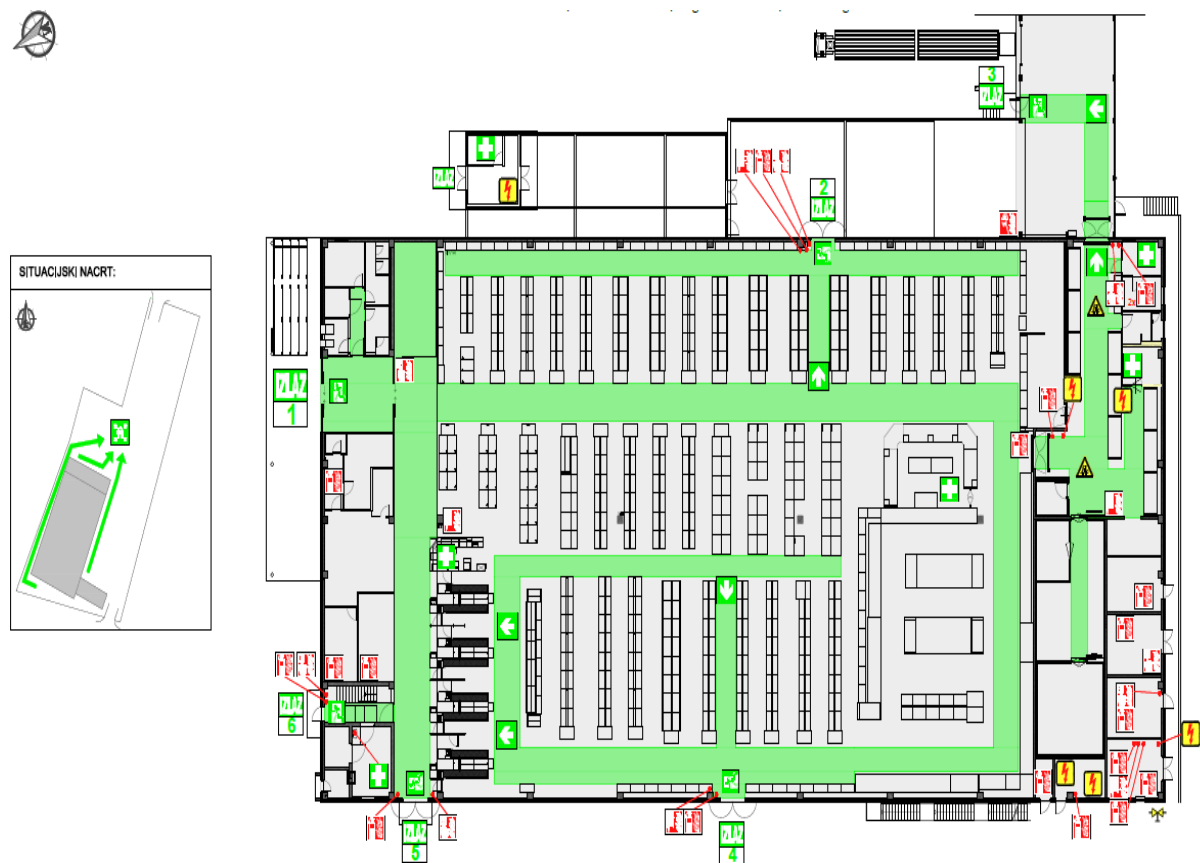
- najkritičnije dijelove objekta (i/ili prostora) u slučaju izvanrednog događaja
- evakuacijske zone (logične cjeline u prostoru), s brojem osoba koje se obično nalaze ili se mogu naći u istima
- smjerove kretanja i sigurna mjesta okupljanja evakuiranih osoba iz ugroženog područja
- zahtjeve vezane za evakuacijske putove i izlaze te analizu istih u prostoru za koji se plan izrađuje
- popis opasnih tvari ukoliko se iste koriste, s naznakom opasnih svojstava i količina
- opis tehničkih sustava te sustava opreme za gašenje požara koji će se koristiti u slučaju iznenadnog događaja ili mogu utjecati na provođenje evakuacije i spašavanja
- općenite mjere kao preduvjet za uspješno provođenje evakuacije i spašavanja
- način uzbunjivanja za slučaj iznenadnog događaja
- način obavješćivanja prema van ukoliko postoji rizik od nastanka opasnosti izvan prostora za koji se plan izrađuje
- način obavješćivanja javnih službi za slučaj nastanka iznenadnog događaja (vatrogasaca, hitne pomoći, policije, gorske službe spašavanja i dr.)
- popis osoba odgovornih za provođenje evakuacije i spašavanja po evakuacijskim zonama te njihove dužnosti
- postupanje radnika i drugih osoba u slučaju nastanka iznenadnog događaja
- program osposobljavanja osoba odgovornih za provođenje evakuacije i spašavanja
- plan izvođenja praktičnih vježbi evakuacije i spašavanja s rokovima održavanja
- potrebna sredstva za pružanje prve pomoći kod spašavanja te potrebnu opremu i sredstva za samo spašavanje
- situacijski prikaz evakuacije i spašavanja (smještaj objekta ili prostora za koji se izrađuje plan u odnosu na druge objekte i sl.)
- tlocrt/e prostorija i prostora koje plan obuhvaća
- drugo, u odnosu na specifičnosti.

Grafički dio plana evakuacije i spašavanja

Grafički dio plana (Slika 10) bi svakako trebao obuhvatiti sljedeće elemente:

- prikaz situacije objekta na koji se plan odnosi u odnosu na druge (okolne) objekte i/ili dijelove objekata

- prikaz tlocrta svih etaža u sklopu objekta na koji se plan odnosi te smjerova evakuacije (propisanim simbolima)
- prikaz evakuacijskih izlaza
- prikaz tehničkih sustava i opreme važnih za evakuaciju i spašavanje (vatrogasnih aparata, hidranata, elementi sustava za dojavu požara, tipkala za isključenje električne energije u slučaju hitnosti, mjesta zatvaranja energenata i vode, smještaj opreme za pružanje prve pomoći, smještaj opreme za evakuaciju i spašavanje
- prikaz unutarnjih i vanjskih evakuacijskih putova
- prikaz zbornih (sigurnih) mjesta okupljanja nakon evakuacije
- prikaz lokacije/pozicije opasnih sadržaja (opasnih; zapaljivih, eksplozivnih, toksičnih, radioaktivnih tvari i sl.)
- drugo, u odnosu na specifičnosti. [12]

Slika 10 Primjer grafičkog dijela plana evakuacije

Prilikom izrade plana evakuacije i spašavanja, potrebno je voditi računa o:

1. Imenovanju i osposobljavanju odgovornih osoba za provedbu evakuacije i spašavanja
2. Upoznavanju radnika s planom evakuacije i spašavanja te njihovim obvezama i odgovornostima
3. Osposobljavanju odgovornih osoba za provedbu evakuacije i spašavanja
4. Popisu, nabavi i smještaju opreme potrebne za evakuaciju i spašavanje

4.7. Istraživanje incidenata

Među poslove zaštite na radu koji su propisani zakonom o zaštiti na radu, jedna od obveza stručnjaka zaštite na radu je i prikupljanje i analiziranje podataka u vezi s nezgodama, ozljedama na radu, profesionalnim bolestima i bolestima u vezi s radom te priprema propisanih izvješća.

Istraživanje i analiza incidenta provodi se kako bi se:

- Utvrdili uzroci pojave incidenta
- Prepoznale potrebe za popravnim radnjama
- Prepoznale prilike za preventivnim mjerama
- Prepoznale prilike za trajno poboljšanje
- Informiralo o rezultatima takvog istraživanja

Trenutno u RH stručnjaci zaštite na radu najčešće vode evidenciju ozljeda na radu te provode interne istrage o ozljedama koje su se dogodile dok je evidencija, istraga i analiza nezgoda na radu često zanemarena iako je propisana zakonom.

Stručnjak zaštite na radu koji obavlja poslove zaštite na radu trebao bi uspostaviti dva procesa i to:

- proces istrage, analize i evidencije ozljeda na radu
- proces istrage i analize nezgoda na radu

Stručnjak zaštite na radu mora istražiti i analizirati svaku ozljedu na radu i nezgodu na radu te istu evidentirati. Slika 11. prikazuje primjer evidencije nezgoda na radu. Slika 12 prikazuje primjer evidencije ozljeda na radu.

Obrazac analize ozljede na radu trebao bi sadržavati slijedeće:

- ime i prezime radnika, spol
- podaci o vremenu i mjestu nastanka događaja
- podatke o prirodu ozljede, ozlijeđenom dijelu tijela te izvoru ozljede
- načinu nastanka i uzroku ozljede
- podatke o radnom vremenu ozlijeđene osobe
- podatke o tome da li se takva ozljeda veća prije dogodila
- podatke o uporabi osobne zaštitne opreme
- zaključna ocjena stručnjaka zaštite na radu
- korektivne mjere

U analizi ozljede na radu trebaju sudjelovati ozlijeđeni radnik, njegov neposredni rukovoditelj / ovlaštenik poslodavca i povjerenik radnika za zaštitu na radu.

EVIDENCIJA NEZGODA / NEARMISS-eva									
Redni broj	Datum	Poslovna jedinica	Mjesto incidenta	Tko je izvršio radnju koja nije u skladu sa sigurnosnim uputama:	Ime osobe/a uključene u incident:	Podaci o svjedoku/očevicu:	Koja radna oprema se koristila/koji radni proces se obavljao u trenutku štetnog događaja	Opis incidenta	Poduzeti koraci/korektivne mjere za sprečavanje ponovnog pojavljivanja ove vrste incidenta:

Slika 11 Primjer evidencije nezgoda na radu

EVIDENCIJA OZLJEDA NA RADU											
HR		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Nr.	Ime i prezime	DATUM OZLJEDE NA RADU	POSLOVNA JEDINICA	KATEGORIJA OZLJEDE	MJESTO OZLJEDE NA RADU	IZVOR OZLJEDE NA RADU	PRIRODA OZLJEDE NA RADU	OZLIJEĐENI DIO TIJELA	OPIS DOGAĐAJA OZLJEDE NA RADU	DANI BOLOVANJA	KOREKTIVNE MJERE

Slika 12 Primjer evidencije ozljeda na radu

Jedna od poznatih i vrlo učinkovitih metoda za istragu i analizu nezgoda i ozljeda na radu jest „5W i 1H“ metoda.

Ko je povrijeđen, obolio ili na neki drugi način bio uključen u događaj pod istragom?

Gdje se dogodila nesreća?

Kada se dogodila nesreća?

Šta se dogodilo u vrijeme nesreće?

Kako se dogodila nesreća?

Zašto se dogodila nesreća?

Slika 13 5W 1H metoda istrage (https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---lab_admin/documents/publication/wcms_360552.pdf)

4.8. Definiranje relevantnih dionika u sustavu zaštite na radu te njihovih obveza i odgovornosti

Kako bi stručnjak zaštite na radu uspostavio kvalitetan i učinkovit sustav zaštite na radu, posebno u srednjim, srednje velikim i velikim poslodavcima, jedan od važnih koraka je identificirati bitne sudionike (npr. organizacijske cjeline, odjele, službe, poslovna područja) sustava zaštite na radu, kako unutarnje (unutar korporacije) pa tako i vanjske (npr. medicina rada), a s kojima mora uspostaviti odgovarajuću komunikaciju i definirati odgovornosti.

Primjeri unutarnjih sudionika bitnih za sustav zaštite na radu:

1. Odjel nabave

Stručnjak zaštite na radu s odjelom nabave uspostavlja komunikaciju prilikom nabave osobne zaštitne opreme, sredstva rada i radne opreme. Odgovornost nabave je upoznati stručnjaka zaštite na radu prije nabave bilo koje radne opreme ili osobne zaštitne opreme kako bi se osigurala usklađenost sa sigurnosnim propisima. Prilikom nabave zaštitne opreme u proces je bitno uključiti radnike (npr. testiranjem zaštitne opreme)

2. Ljudski resursi

Ljudski resursi uvijek su usko povezani s radom stručnjaka zaštite na radu. Stručnjak mora osigurati redovitu komunikaciju s odjelom ljudskih resursa te pravodobno dobivati informacije o ukupnom broju zaposlenih, novim zapošljavanjima, odlascima zaposlenika, izmjenama u sistematizaciji radnih mjesta i ostale informacije koje se prepoznaju kao

ključne za učinkovitost sustava zaštite na radu. Primjer jedne dobre prakse je da odjel ljudskih resursa po sklapanju ugovora s novim zaposlenicima odmah ispunjava i obrazac odluke o radu pod nadzorom.

3. Financije

Od odjela financija stručnjak zaštite na radu dobiva informacije o npr. broju izgubljenih radnih sati, broju priznatih i nepriznatih ozljeda na radu. S ovim podacima stručnjak može izrađivati izvještaje za menadžment te na temelju istih donijeti mjere za poboljšanje učinkovitosti sustava zaštite na radu.

4. Održavanje

Stručnjak zaštite na radu nakon provedenog unutarnjeg nadzora nerijetko definira mjeru za čiji je otklon provodi odjel održavanja. Odgovornost održavanja je dati stručnjaku zaštite na radu povratnu informaciju o otklonu nedostataka.

Primjeri vanjskih sudionika bitnih za sustav zaštite na radu:

- Ugovorna medicina rada
- Ovlaštene stručne ustanove za poslove zaštite na radu
- Zdravstvene ustanove
- Hrvatski zavod za zdravstveno i mirovinsko osiguranje
- Hrvatski zavod za javno zdravstvo – služba za medicinu rada
- Osiguravajuće organizacije

4.9. Poboljšanje i unapređivanje sustava zaštite na radu

Kako bi stručnjak zaštite na radu kontinuirano poboljšavao i unapređivao sustav zaštite na radu, mora uložiti vrijeme u analizu postojećeg stanja sigurnosti i zaštite zdravlja u tvrtki te na osnovu tih podataka utvrditi područja za unapređenja odnosno postaviti ciljeve, te plan postizanja ciljeva.

Pri planiranju kako postići svoje ciljeve upravljanja zdravljem i sigurnošću na radu, tvrtka će utvrditi:

- što će biti učinjeno
- koji će resursi biti potrebni

- tko će biti odgovoran
- kada će biti dovršeno
- kako će se rezultati procjenjivati, uključujući pokazatelje praćenja
- kako će postupci za postizanje ciljeva upravljanja zdravljem i sigurnošću na radu biti integrirani u poslovne procese organizacije. [35]

Opći ciljevi zaštite zdravlja i sigurnosti na radu:

- neprestano unaprjeđivati sustava upravljanja zdravljem i sigurnošću na radu
- stalno pratiti i usvajati nove trendove
- stalno poboljšavati učinkovitost i efikasnost sustava upravljanja zdravljem i sigurnošću na radu
- trajno upravljati rizicima u području zaštite zdravlja i sigurnosti na radu
- trajno provoditi mjere i kontrole zaštite zdravlja i sigurnosti na radu s ciljem sprječavanja nastanka incidenata, ozljeda i bolesti vezanih za rad.

Kako bi se mogla utvrditi valjana procjena stupnja ispunjenja zadanih ciljeva važni elementi moraju biti mjerljivi. Elementi su primjenjivi na trajnoj osnovi, te u postavljanju novih ciljeva mogu biti prošireni na godišnjoj razini. Pokazatelji ispunjenja ciljeva vidljivi su preispitivanju integriranog sustava upravljanja koje provodi Uprava. (ISO 45001, Kaufland Hrvatska)

Praćenje se može provoditi kako je prikazano na primjerima niže (Tablica 4):

Tablica 4 Primjer mjerljivih elemenata u sustavu sigurnosti i zaštite zdravlja

Područje	Mjerljivi element	Područje primjene	Proces/Nadležni odjel
Osposobljavanje zaposlenika	Broj obavljenih vježbi / Broj vježbi prema planu vježbi	Sustav upravljanja zdravljem i sigurnošću na radu	Osposobljavanje zaposlenika / Tehnički odjel
Nabava	Broj nabavljenih OZS prema vrstama / Broj nabavljenih OZS prema vrstama u prethodnoj godini	Sustav upravljanja zdravljem i sigurnošću na radu	Nabava / Služba zaštite na radu

Nabava	Broj nabavljenih kompleta za pružanje prve pomoći / Broj nabavljenih kompleta za pružanje prve pomoći u prethodnoj godini	Sustav upravljanja zdravljem i sigurnošću na radu	Nabava / Služba zaštite na radu
Komunikacija s radnicima	Broj poziva ili dopisa godišnje / Broj poziva ili dopisa u prethodnoj godini	Sustav upravljanja zdravljem i sigurnošću na radu	Služba zaštite na radu
Izvanredne situacija	Broj izvanrednih situacija / Broj izvanrednih situacija u prethodnoj godini	Sustav upravljanja zdravljem i sigurnošću na radu	Služba zaštite na radu
Nezgode na radu	Broj nezgoda na radu / Broj nezgoda na radu u prethodnoj godini	Sustav upravljanja zdravljem i sigurnošću na radu	Služba zaštite na radu
Ozljede na radu	Broj ozljeda na radu / Broj ozljeda na radu u prethodnoj godini	Sustav upravljanja zdravljem i sigurnošću na radu	Služba zaštite na radu
Bolovanje	(Zbroj svih sati bolovanja uzrokovanih ozljedom na radu ili profesionalnih bolesti / Ukupan broj sati zaposlenika) * 100%	Sustav upravljanja zdravljem i sigurnošću na radu	Financije / Služba zaštite na radu

4.10. Ostali poslovi koje obavlja stručnjak zaštite na radu

Stručnjak zaštite na radu obavlja i slijedeće poslove od kojih neki i ne spadaju pod poslove zaštite na radu :

- Izrada internih pravilnika i akata (npr. interni Pravilnik o zaštiti na radu):

Stručnjak zaštite na radu kao stručna osoba za potrebe poslodavca često izrađuje interne pravilnike, akte i odluke. Jedan od najčešćih a i najvažnijih je interni akt kojim poslodavac utvrđuje organizaciju zaštite na radu. Iako ovo nije nametnuto kao zakonska obveza, preporuka je da poslodavac izradi interni akt u svrhu promicanja i unapređivanja zaštite na radu.

- Provedba alkotestiranja

Člankom 58. Zakona o zaštiti na radu propisano je da poslodavac također pisanim aktom mora utvrditi način postupka provjere da li je radnik pod utjecajem alkohola. U praksi, provođenje alkotestiranja najčešće obavlja stručnjak zaštite na radu. Za provedbu alkotestiranja, radnika odnosno stručnjak zaštite na radu mora biti stručno osposobljen

- Organizacija i upućivanje radnika na liječničke preglede i vanjska osposobljavanja

Ukoliko poslodavac ima radna mjesta koji su prepoznati kao poslovi s posebnim uvjetima rada, upućivanje radnika na liječničke preglede često je odgovornost stručnjaka zaštite na radu. Primjer osposobljavanja koje provode vanjske ustanove su npr. osposobljavanje radnika za pružanje prve pomoći.

- Izrada uputa za rad na siguran način

Stručnjak zaštite na radu, ovisno o djelatnosti poslodavca, radnoj opremi i poslovima koji se obavljaju na mjestima rada, izrađuje upute za rad na siguran način. Upute za rad na siguran način moraju sadržavati podatke o mjestu rada/radnoj opremi na koje se uputa odnosi, opasnosti, štetnosti i napore kojima je radnik izložen, pravila i postupke kojih se radnik mora pridržavati, opasnosti po okoliš i druge osobe na radu, postupke u slučaju prve pomoći, podatke o zbrinjavanju/skladištenju.

- Vođenje evidencija o provedenim zakonskim ispitivanjima radne opreme

Kako bi poslodavac osigurao da su sredstva rada, radna oprema i radni okoliš sigurni i ispravni za korištenje sukladno članku 42. Zakona o zaštiti na radu, potrebno je provoditi ispitivanje radne opreme i radnog okoliša. Upravo stručnjak zaštite na radu u praksi prati rokove isteka postojećih ispitivanja, surađuje s ovlaštenom osobom koja ispitivanja provodi, te naručuje nova ispitivanja.

5. ZAKLJUČAK

U ovom radu ukratko je opisan status stručnjaka zaštite na radu, njegova uloga, potrebne kompetencije te su opisani poslovi koje stručnjak zaštite na radu svakodnevno obavlja za potrebe svog poslodavca.

Zaštita na radu u današnje je vrijeme prepoznata kao jedna od najvažnijih uloga u jednom uspješnom proizvodnom procesu jer osigurava sigurnost te neprekinutost procesa.

Osim vrlo visokog stručnog znanja iz svih područja s kojima stručnjak zaštite na radu mora biti vrlo dobro upoznat, za učinkovito i kvalitetno obavljanje ovog posla potreban je i niz ostali kompetencija poput osobnih, metodoloških i socijalnih. Stručnjaci zaštite na radu obavljajući svoje poslove moraju imati fokus ne samo na zadovoljavanju propisa i ispunjavanju „forme“, već poslove moraju obavljati dosljedno te davati primjer svom poslodavcu kao i radnicima. Temelji cilj mora biti kontinuirano promicanje zaštite na radu i poboljšanje sustava.

Posao stručnjaka zaštite na radu na neki je način i degradiran na državnoj razini s obzirom da nije usvojen niti uspostavljen, osim nekih formalnih pokušaja, nikakav registar stručnjaka zaštite na radu, sustav licenciranja, a o uspostavi komore inženjera sigurnosti kao što to imaju stručnjaci građevinarstva, strojarstva ili elektrotehnike da niti ne govorimo. Također, donošenjem novog Zakona o zaštiti na radu (N.N. 74/14) te Pravilnikom o obavljanju poslova zaštite na radu i polaganju stručnog ispita (N.N. 112/14) direktno su degradirani stručnjaci zaštite na radu s obzirom da stručnjak zaštite na radu I. stupnja može biti osoba s položenim majstorskim ispitom (npr. frizeri) te mogu obavljati poslove zaštite na radu kod poslodavaca do 49 zaposlenih. Novim Zakonom o zaštiti na radu također je (pre)velika odgovornost i naglasak stavljen na povjerenika radnika zaštite na radu, pa se tako poslodavac mora savjetovati s povjerenikom prilikom npr. zapošljavanja stručnjaka zaštite na radu.

Osim tekućih izazova s kojim se stručnjaci zaštite na radu svakodnevno susreću, jedna od otežavajućih okolnosti također je i činjenica da je regulativa koja spada u široko područje zaštite na radu zastarjela i nužno je potrebno donošenje novih podzakonskih akata. Postoje propisi koji su na snazi a objavljeni su na temelju starog zakona o zaštiti na radu, a neki su čak objavljeni još Službenom listu SFRJ.

Iako se promjene odvijaju sporo, imamo razloga nadati se da će vrijeme zaštite na radu u Hrvatskoj tek doći te da će se važnost i uloga stručnjaka zaštite na radu prepoznati. Status i uloga stručnjaka zaštite na radu mora se podići na višu razinu a to se može jedino uz uključenost države i nadležnih ministarstava koji imaju najveći doticaj sa zaštitom na radu.

6. LITERATURA

- [1] Zakon o zaštiti na radu (N.N. 71/14)
- [2] Pravilnik o obavljanju poslova zaštite na radu i polaganju stručnog ispita (N.N. 112/14)
- [3] Preporuke kompetencija stručnjaka zaštite na radu u Republici Hrvatskoj, <http://www.hzzsr.hr/wp-content/uploads/2016/11/Preporuke-za-stru%C4%8Dne-kompetencije-stru%C4%8Dnjaka-u-Hrvatskoj.pdf> , pristupljeno 04.08.2021.
- [4] Česta pitanja i odgovori, <http://uznr.mrms.hr/informiranje/cesta-pitanja/> , pristupljeno 04.08.2021.
- [5] Stručnjak za zaštitu na radu, istraživanje problematike rada samostalnog stručnjaka za zaštitu na radu u srednje velikim poslovnim organizacijama u Hrvatskoj, *Hrvatsko društvo inženjera sigurnosti, Zagreb, 2010.*
- [6] Degradiran položaj stručnjaka zaštite na radu u skladu s novim zakonom o zaštiti na radu, *Ž. Lalić, I. Lise, Časopis sigurnost, 2017.*
- [7] Licenciranje stručnjaka zaštite na radu, <https://uznr.mrms.hr/licenciranje-strucnjaka-zastite-na-radu> , pristupljeno 09.08.2021
- [8] Pravilnik o izradi procjene rizika (N.N. 112/14, 129/19)
- [9] Praktična smjernica za izradu procjene rizika na radu, http://www.hzzsr.hr/wp-content/uploads/2016/11/Prakticna_smjernica_za_procjenu_rizika_na_radu.pdf , pristupljeno 12.08.2021.
- [10] Vodič za izradu programa osposobljavanja, *Zavod za unapređivanje zaštite na radu, Zagreb, 2016*
- [11] Obveza osnivanja odbora zaštite na radu, <https://centarznr.hr/strucni-clanci/hrvatska/obveza-osnivanja-odbora-za-zastitu-na-radu> , pristupljeno 17.08.2021.
- [12] Plan evakuacije i spašavanja – kako ga izraditi, <https://centarznr.hr/strucni-clanci/hrvatska/plan-evakuacije-i-spasavanja>, pristupljeno 18.08.2021.
- [13] Stručni skup, kako dodatno unaprijediti sigurnost i zaštitu zdravlja na radu, <https://www.sigurnost.eu/strucni-skup-kako-dodatno-unaprijediti-sigurnost-i-zastitu-zdravlja-na-radu/> , pristupljeno 21.08.2021.

Popis tablica

Tablica 1. Matrica vjerojatnosti nastanka štetnog događaja

Tablica 2. Veličina posljedice / štetnosti

Tablica 3. Matrica procjene rizika (umnožak vjerojatnosti i veličine posljedice/štetnosti)

Tablica 4. Primjer mjerljivih elemenata u sustavu sigurnosti i zaštite zdravlja

Popis slika

Slika 1. SIS obrazac

Slika 2. Sigurnost na radu kao multidisciplinarno područje

Slika 3. Primjer testa znanja iz zaštite na radu

Slika 4. ZOS obrazac – teoretski dio

Slika 5. ZOS obrazac – praktični dio

Slika 6. Primjer liste praćenja otklanjanja nesukladnosti

Slika 7. Primjer odluke o imenovanju članova odbora zaštite na radu

Slika 8. Primjer zapisnika sa sjednice odbora zaštite na radu

Slika 9. Lista važećih pripisa sa ocjenom usklađenosti

Slika 10. Primjer grafičkog dijela plana evakuacije

Slika 11. Primjer evidencija nezgoda na radu

Slika 12. Primjer evidencija ozljeda na radu

Slika 13. 5W 1H metoda istraživanja ozljede na radu